RumeliDE

DİL VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF LANGUAGE AND LITERATURE STUDIES

ISSN: 2148-7782 2022.27 (Nisan)

e-ISSN: 2148-9599 2022.27 (April)

27

https://dergipark.org.tr/tr/pub/rumelide

www.rumelide.com

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

EDİTÖRDEN LXXIII

EDITOR'S NOTE..... LXXIV

2022.27.01. Tekin, N. M. & Öztürk, B.: Türkçenin yabancı/ikinci dil olarak öğretiminde devrik cümle yapısı / Inverted sentence in teaching Turkish as a foreign/second language 1

2022.27.02. Bawer, A.: Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Afganistan kökenli Özbek öğrenicilerin yazma becerisindeki hataların tespiti / Detection of mistakes in writing skills of Uzbek students of Afghanistan origin learning Turkish as a foreign language 13

2022.27.03. Malkoç, M.: Türkçede birleşik isim tipleri / Compound noun types in Turkish..... 23

2022.27.04. Balci, A. & Baki, Y.: Türkçe dersi ilkokul 4. sınıf kitabındaki metin altı sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre incelenmesi / Examination of the sub-text questions in the Turkish lesson primary school 4th grade book according to the Bloom's Revised Taxonomy 32

2022.27.05. Fişekçioğlu, A.: Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sosyal aktör olarak öğrenen ve genelleme sözcükler / Social actor and brand words in teaching turkish as a foreign language..... 58

2022.27.06. Saydam, E. N.: Okul öncesi öğretmeni adaylarının "erken okuryazarlık" kavramına yönelik algılarının belirlenmesi / Determination of preschool teacher candidates' perceptions on the concept of "early literacy" 69

2022.27.07. Güler, E.: Harezm Türkçesinde tek şekilli ve çok işlevli bir ek: -A / A single formed and multi-functioned affix –a in Harezm Turkish 85

2022.27.08. Aküzüm, L. & Bars, M.: Ortaokul öğrencilerinin okuma kültürlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi / An examination of the eading cultures of secondary school students in terms of various variables 97

2022.27.09. Taşkın, S.: Eski Oğuz Türkçesine ait bir tabirname: *Kâmilü't-Ta'bîr* / A dream interpretation of Old Oghuz Turkish: *Kâmilü't-ta'bîr*..... 123

2022.27.10. Serin, N. & Mert, O.: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'yle bu kitapları kullanan öğrencilerin söz varlığının karşılaştırılması / The comparison of Yedi İklim Turkish Instruction Set and the vocabulary of learners using these book..... 140

2022.27.11. Günay, G. & Özden, M.: Dijital okuryazarlık becerisi ve ana dili eğitimi çerçevesinde dijital okuryazarlığa ilişkin öğrenci ve akademisyen algıları / Digital literacy skills and perceptions of students and scholars in the context of native language education. 163

2022.27.12. Parlak, H.: Türkçede soru kategorisinin biçimsel özellikleri, evrensel gramer ve beyin çalışmaları açısından yabancılara öğretimi / The formal characteristics of interrogative in Turkish, teaching to foreigners in terms of universal grammar and brain studies..... 184

2022.27.13. Kaya, M. & Aydın, E.: Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinin ortaokul öğrencilerinin merhamet duygusuna etkisinin değerlendirilmesi / Evaluation of the effects of Kemalettin Tuğcu's works on middle school students' sense of compassion..... 199

2022.27.14. Erdoğan, S.: Türkiye'de "Derleme Sözlüğü" ile ilgili yapılan çalışmalar üzerine bir bibliyografya denemesi (1990-2021) / A bibliography essey on the work done on the "Dictionary of Compilation" in Turkey (1990-2021)..... 212

2022.27.15. Ayhan, E.: Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinin mesleki eğilimlerinin tespiti: Sosyal ağ analizi bulguları / Determination of professional tendencies of the students of department of Turkish language teaching : Findings of social network analysis 228

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

2022.27.16. Şenol Ebren, Z.: Türkçeyi yabancı dil olarak öğretecek dil öğreticilerinin kaygıları üzerine bir araştırma / A study on the concerns of language teachers who will teach Turkish as a foreign language..... 241

2022.27.17. Kara Özkan, N.: Ana dili eğitimi ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çok kültürlülük / Native language education and multiculturalism in teaching Turkish as a foreign language 259

2022.27.18. Yılmaz, Ş.: Araç dil kullanımı açısından yabancı dil öğretim yöntemleri üzerine / On foreign language teaching methods in terms of an intermeditary language 275

2022.27.19. Dil bilgiselleşme açısından Eski Türkçede "Teg" edatıyla oluşmuş edat öbeklerinin işlevleri / Functions of postpositional phrases formed with the postposition "Teg" in Old Turkish in terms of grammaticalization 285

2022.27.20. İnce, B.: Oğuz Atay'ın "Unutulan" adlı hikâyesinin postmodern unsurlar açısından incelenmesi / An examination of Oğuz Atay's story "Unutulan" in terms of postmodern elements ... 295

2022.27.21. Seferoğlu, E.: Nurettin Topçu'nun fikirleri etrafında Sabahattin Ali / Sabahattin Ali around Nurettin Topcu's ideas..... 307

2022.27.22. Kayabaşı, Ş. & Özdarıcı, Ö.: Sezer Ateş Ayvaz'ın öykülerinde postmodern unsurlar / Postmodern elements in the stories of Sezer Ateş Ayvaz 315

2022.27.23. Nakıboğlu, G.: Dâhilî cephede zihin ablukaları, kavram çıkarmaları, his işgalleri: Savaşı, Peyami Safa'nın *Bir Akşamdı* romanında kavramsal savaş metaforları üzerinden okumak / Mind blockades, concept military landings, emotional occupations on the internal front: reading war through conceptual war metaphors in Peyami Safa's novel *Bir Akşamdı* 340

2022.27.24. Aslan Cobutoğlu, S.: Kadın öykülerinde kent imgesi / City image in women's stories 363

2022.27.25. Kılıçarslan, V.: Maupassant'ın Bayan Hermet hikâyesi ile Halit Ziya'nın Deliler Evinde hikâyesinin karşılaştırmalı incelemesi / Comparative analysis of Maupassant's "Miss Hermet" and Halit Ziya's "Deliler Evinde" 384

2022.27.26. Altun, S. S.: Kent ve Nostalji: Melisa Gürpınar'ın İstanbul anlatıları / The City and nostalgia: Melisa Gürpınar's İstanbul narratives 393

2022.27.27. Ergeç, Z.: Reşat Nuri Güntekin'in 'Bayramlık Çehre' adlı hikâyesinin tahlili (Latin harflerine aktarımı) / Analysis of Reşat Nuri Güntekin's story 'Bayramlık Çehre' (Latin letters translation)..... 407

2022.27.28. Işık, Y.: *Hayat Mecmuası*'nda edebiyat öğretimi üzerine yapılan tartışmaların değerlendirilmesi / Evaluation of the discussions held on the teaching of literature in *Hayat Mecmuası* 416

2022.27.29. Tılfarlıoğlu, M.: Bu şiirler kimin I? / Whose poems are these I? 442

2022.27.30. Karabıyık, E. & Akçay, A. İ.: Bosnalı Molla Mustafa Başeski'nin yayımlanmamış şiirleri / The unpublished poems of Bosnian Mustafa Başeski..... 462

2022.27.31. Kınay Civelek, N.: Dinî bir eser olarak *Birgivî Risâlesi*'nde sosyal hayat unsurları / Elements of social life in *Birgivî's Pamphlet* as a religious work 475

2022.27.32. Turan, S. & Duman, F.: Hattat bir şair: Sa'yî Çelebi ve gazelleri / A calligrapher poet: Sa'yî Çelebi and its gazels..... 489

2022.27.33. Menteşe, M.: Klasik Türk şiirinde 18. yüzyıl şeyhülislamlarının güzel ahlak vasfı / In classical Turkish poetry, a description of good morals of shaykh al-islams of the XVIII. century 525

2022.27.34. Yumurtacı, A.: Kütahya Pazarlar ağzında sıfat-fiil kategorisi / Category of verbal adjective in accent of Kütahya Pazarlar..... 541

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

2022.27.35. Olcay, Ş.: Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı ve Reşideddin Oğuznamesi'nde eşya simgeciliği / Object Symbolism in the Oguz Kagan Epic with Uyghur Letters and Reshiddedin Oguzname 559

2022.27.36. Atlı, M. H.: Yetişkin Türkofon öğrencilerin sözlük kullanmına ilişkin bir çalışma: Fırat Üniversitesi Alman dili ve edebiyati bölümü öğrencileri örneği / A Survey of the dictionary uses of adult Turkophones: The case of German language and literature students at the University Firat 571

2022.27.37. Aydın, Y. & Öğretmen Aslan, S.: Geleneksel eril aktarımdan modern kadın yazınına: Christa Wolf'un Kassandra alımlaması - Bir karşı okuma / From traditional male transfer to modern women's literature: Christa Wolf's Cassandra reception - A contrary reading..... 589

2022.27.38. Zengin, E.: Türkçedeki —mAdAn zarf-fiil ekinin Almancadaki eşdeğerlilikleri üzerine / The equivalence of the Türkish –mAdAn gerund in German 610

2022.27.39. Koç, M.: Abbasiler 1. dönemi (132-232 h.), (750-845 m.) bazı "deli ve vesveseci" şairleri / Abbasids 1st period (132-232 h.), (750-845 m.) some "crazy and delusional" poets..... 633

2022.27.40. Şanverdi, H. İ. & Dağbaşı, G.: I. Dünya Savaşı sırasında İstanbul ve Çanakkale'ye gelen heyetin kaleme aldığı "el-Bi'setu'l-'İlmiyye ilâ Dar'il-Hilafeti'l-İslamiyye" adlı eserin propaganda açısından incelenmesi / The Propaganda analysis of the work titled "el-Bi'setu'l-'Ilmiyye ila Dar'il-Khilafeti'l-Islamiyye" written by the delegation to Istanbul and Çanakkale during the First World War 658

2022.27.41. Alali, A.: **أسلوب تمثيل الأدوار وأداء الحركات وأثره في تعليم مهارة الكلام للناطقين بغير العربيّة** / Rol yapma ve hareketlerle anlatım yöntemi ile bu yöntemin anadili Arapça Olmayanlara Arapça konuşma becerisini kazandırmaya etkisi / The method of playing roles and performing movements and its impact on teaching speaking skills to non-Arabic speakers. 672

2022.27.42. Alnaka, A.: **توجيهـات الصّفاقسـي الصرفيّة للقراءات القرآنيّة فـي سـورة الفاتحـة** / Sefâkusî'nin Fâtiha Sûresindeki Kur'ân kıraatlerine morfolojik direktifleri / Al-Safaqisi's morphological orientation to the Quranic readings in Surat al-Fatiha 685

2022.27.43. Çimen, Y. & Zheng, X.: Türkçe ile Çince ünlem ifadeleri karşılaştırılması / The comparison study of Chinese and Turkish interjections 701

2022.27.44. Aydın, B.: Yabancı dil olarak Fransızcanın öğretiminde özgün belgelerin seçimi ve kullanım uygunlukları / Selection of authentic materials and their suitability for use in teaching French as a foreign language 710

2022.27.45. Öğütcü, M.: Gerontoloji ve edebiyat: Genel bir bakış / Gerontology and literature: A general overview..... 728

2022.27.46. D'Angerio, R.: Considerare and desiderare: An astronomic etymology / Considerare ve desiderare: Astronomik bir etimoloji 745

2022.27.47. Ambarcıoğlu, H.: The renovation of the self by the other in Iris Murdoch's carnivalesque *The Italian Girl* (1964) / Iris Murdoch'un karnivalesk *İtalyan Kızı* (1964) adlı romanında özün diğeri tarafından yenilenmesi 757

2022.27.48. Barreto Martins, G.: Fighting here or in Heaven? Sherman Alexie's *The Lone Ranger and Tonto Fistfight in Heaven* / Mücadele burada mı, ebediyette mi? Sherman Alexie'nin *The Lone Ranger and Tonto Fistfight in Heaven* romanı 765

2022.27.49. Öztürk, F.: Racial awareness and resistance in Jessie Redmon Fauset's *Plum Bun: A Novel Without a Moral* / Jessie Redmon Fauset'in *Plum Bun: A Novel Without a Moral* adlı eserinde ırksal farkındalık ve direniş 774

2022.27.50. Ramazanova, S.: Türk ve Rus atasözlerinde "Ölüm" kavramına bir bakış / An overview of the concept of "Death" in Turkish and Russian proverbs 783

2022.27.51. Ömer, S.: Rus dilinde ilgeçler / On the general status of particles in Russian 793

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

2022.27.52. Tekeli, S.: A.S. Puşkin'in "Yüzbaşının Kızı" adlı eserinde yer alan eski kelimeler: Arkaik ve tarihî kelimeler örneğinde / Obsolete words in A.S. Pushkin's "The Captain's Daughter": The case of archaic and historical words 808

2022.27.53. Karayel, C.: Антропонимические Гнезда Очерка И.С. Тургенева «Живые Мощи», Ассоциативные Поля И Функции Антропоэтонимов / I. S. Turgenyev'in "Yaşayan Güçler" eserinde antroponimik yuvalar ve antropoetonimin ilişkili alanları ve fonksiyonları / Anthroponymic Nests of I.S. Turgenev "Living Powers", Associative Fields and Functions of Anthropoetonim 832

2022.27.54. Paşalıoğlu, C.: Rusça ve Türkçe deyimlerde burun kavramı: Kültürdilbilimsel bir inceleme / The concept of 'Nose' in Russian and Turkish idioms: A cultural Linguistic analysis 840

2022.27.55. Çelik, K.: Çeviride kadın izi: Feminist çeviri stratejileri / Women's mark on translation: Feminist translation strategies 853

2022.27.56. Öztürk Kasar, S. & Güzel, O. E.: Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanı ile İngilizce çevirilerinin kent göstergebilimi ve çeviri göstergebilimi odağında çözümlenmesi / The Analysis of Ayşe Kulin's novel *Nefes Nefese* and its English translations with a focus on urban semiotics and semiotics of translation 869

2022.27.57. Apaydın Azman, T. & Canım, S.: Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik programlarında çeviride bilgi teknolojileri / Place of translation technologies in Applied English Translation programs 891

2022.27.58. Polat, Y.: Çevirmen eğitiminde edimbilimsel farkındalık / Pragmatic awareness in translator training 907

2022.27.59. Şevik, N.: Reklam çevirisi ve çeviri stratejileri / Advertisement translation and translation strategies 931

2022.27.T1. Baran, E.: Suçin, Mehmet Hakkı (2012). *Dünden Bugüne Arapça'ya Çevirinin Serüveni*. Ankara: Kurgan Edebiyat. 950

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

56. Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanı ile İngilizce çevirilerinin kent göstergebilimi ve çeviri göstergebilimi odağında çözümlenmesi[1]

Sündüz ÖZTÜRK KASAR[2]

Ozan Erdem GÜZEL[3]

APA: Öztürk Kasar, S. & Güzel, O. E. (2022). Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanı ile İngilizce çevirilerinin kent göstergebilimi ve çeviri göstergebilimi odağında çözümlenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 869-890. DOI: 10.29000/rumelide.1106171.

Öz

Bu makalede amaç, Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanındaki kentsel uzamın İngilizce erek metinlere aktarımını kent göstergebilimi ve çeviri göstergebilimi bağlamında incelemektir. Makalenin temel inceleme nesnesini, kaynak metin olarak Kulin'in 2002 yılında yayımladığı romanı, erek metinler olarak da bu romanın 2006 yılında (Everest Yayınları) John W. Baker tarafından yapılan İngilizce çevirisi ve yine aynı çevirinin 2013 yılındaki (Amazon Crossing) gözden geçirilmiş baskısı oluşturmaktadır. Yazınsal metinler çeviri açısından en zorlayıcı metinler arasındadır. Bu zorlu metin türünün anlamlandırılması ve yorumlanması için göstergebilimsel çözümleme tekniği çevirmenlere rehberlik edebilir. Çeviri göstergebilimi yöntemiyle çevirmen, yazar tarafından kaynak metinde oluşturulan örtük göstergeleri ve/veya karmaşık yazınsal anlam evrenini yöntemli bir okumayla ele alır ve böylelikle erek dile de en az kayıpla aktarır. Göstergebilim bünyesindeki bir araştırma alanı olarak kent göstergebilimi, çok katmanlı anlam örgüsüne sahip ve dolayısıyla farklı biçimlerde yorumlanabilen kente ait göstergeleri sahip oldukları anlamsal çoğulluk ve yorum zenginliği içinde ele alıp çözümler. Bu makalede, Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanı ile İngilizce çevirilerinde kentleri temsil eden göstergeler, kent göstergebilimi ve çeviri göstergebiliminin bütünleşik bağlamında çözümlenmektedir. Çözümlemenin çerçevesini, Öztürk Kasar'ın ortaya koyduğu kent göstergebilimsel inceleme sınıflandırmasında yer alan ölçütler ile çeviri göstergebilimi bağlamında ortaya koyduğu Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği oluşturmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda, çok katmanlı göstergeler dizgesi olan kente ilişkin göstergelerin yazınsal çeviride erek metne en az kayıpla aktarılması için, kent göstergebilimi ile çeviri göstergebiliminin katkısı gösterilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ayşe Kulin, *Nefes Nefese*, göstergebilim, kent göstergebilimi, çeviri göstergebilimi

---

[1] Bu makale, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Diller ve Kültürler Arası Çeviribilim Doktora Programı bünyesinde, Ozan Erdem Güzel'in Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar'ın danışmanlığında hazırladığı, Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanının ve İngilizce çevirilerinin kent göstergebilimi bağlamında göstergelerin çözümlenmesi konulu tez çalışmasından üretilmiştir.

[2] Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık ABD (İstanbul, Türkiye), sunduz@yildiz.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9642-7073 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 31.01.2022-kabul tarihi: 20.03.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1106171]

[3] Öğr. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık ABD (İstanbul, Türkiye), eguzel@yildiz.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7827-7101.

The Analysis of Ayşe Kulin's novel *Nefes Nefese* and its English translations with a focus on urban semiotics and semiotics of translation

Abstract

The aim of this study is to examine the transfer of urban space in Ayşe Kulin's novel *Nefes Nefese* into English within the scope of urban semiotics and semiotics of translation. Kulin's novel, which was published in 2002, as the source text, and the English translation of this novel, titled *Last Train to Istanbul,* by John W. Baker in 2006 (Everest Yayınları) and the revised edition of this translation in 2013 (Amazon Crossing) as the target texts constitute the main object of analysis of the study. Literary texts are among the most challenging texts in terms of translation. The technique of semiotic analysis can guide translators to understand and interpret this challenging type of text. The implicit signs and/or the complex literary universe created by the author in the source text are handled by the translator by a methodical reading using the translation semiotics method. Thus, the translator translates it into the target language with as little loss of meaning as possible. Urban semiotics as a research area within semiotics handles and analyzes city signs, which have a multi-layered meaning pattern and can therefore be interpreted in different ways, within their semantic plurality and richness of interpretation. In this study, the signs that represent cities in Ayşe Kulin's novel *Nefes Nefese* and its English translations are analyzed within the syncretic context of translation semiotics and urban semiotics. The framework of the analysis was designed using the criteria in the urban semiotic analysis classification and the Systematics of Designification in Translation in the context of translation semiotics suggested by Ozturk Kasar. With this study, it was attempted to reveal the contribution of urban semiotics and translation semiotics in the translation of the city signs, which constitute a multi-layered system of signs, into the target text with minimum meaning loss in literary translation.

Keywords: Ayşe Kulin, *Nefes Nefese*, *Last Train to Istanbul,* semiotics, urban semiotics, semiotics of translation

1.Giriş

Çağdaş Türk yazınının en çok okunan yazarlarından biri olan Ayşe Kulin, 1941 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Baba tarafından Boşnak olan ailesi, Balkan Savaşlarından önce İstanbul'a göç etmiştir. Ankara TED Koleji ve Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde eğitim görmüştür. Çok üretken bir yazar olan Kulin'in yapıtları şunlardır[4]: *Güneşe Dön Yüzünü*, (öykü), 1984; *Bir Tatlı Huzur*, (biyografi), 1996; *Adı: Aylin*, (biyografik roman), 1997; *Geniş Zamanlar*, (öykü), 1998; *Foto Sabah Resimleri*, (öykü), 1998; *Sevdalinka*, (roman), 1999; *Füreya*, (biyografik roman), 2000; *Köprü*, (roman), 2001; *Nefes Nefese*, (roman), 2002; *İçimde Kızıl Bir Gül Gibi*, (deneme), 2002; *Babama*, (otobiyografi), 2002; *Kardelenler*, (araştırma), 2004; *Gece Sesleri*, (roman), 2004; *Bir Gün*, (roman), 2005; *Bir Varmış Bir Yokmuş*, (öykü), 2007; *Veda*, (roman), 2008; *Sit Nene'nin Masalları*, (çocuk kitabı), 2008; *Umut*, (roman), 2008; *Taş Duvar Açık Pencere*, (derleme), 2009; *Türkan*, (biyografik roman), 2009; *Hayat - Dürbünümde Kırk Sene (1941-1964)*, (biyografik roman), 2011; *Hüzün - Dürbünümde Kırk Sene (1964-1983)*, (biyografik roman), 2011; *Gizli Anların Yolcusu*, (roman), 2011; *Bora'nın Kitabı*, (roman), 2012; *Saklı Şiirler*, (şiir), 2012; *Dönüş*, (roman), 2013; *Hayal*, (biyografik roman), 2014; *Handan*, (roman),

[4] Ayşe Kulin'in hayatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Yeşilçiçek, 2010.

2014; *Tutsak Güneş*, (roman), 2015; *Kanadı Kırık Kuşlar*, (roman), 2016; *Kördüğüm*, (roman), 2017; *Son*, (roman), 2018; *Her Yerde Kan Var*, (roman), 2019; Hazan, (otobiyografik roman), 2021.

Yukarıda da görüldüğü üzere yazın dünyamıza birçok yapıt kazandıran Kulin'in bu yazınsal üretkenliğinin temelinde, renkli yaşam öyküsü ile zengin deneyimleri, derinlikli gözlem yeteneği ve Türk diline hâkimiyeti yatmaktadır. Yapıtlarının çoğunda ortak olan savaş ve savaş kaynaklı göç ile bu göçün insanlarda yarattığı travmatik acılar, yazarın öz yaşamından esinlendiği temalardır. Yazarın ailesi de göçmen olduğu için göç olgusu, yapıtlarında sıkça işlenen bir temadır. Göçmen bir aileden gelen yazar, Türkiye'de ve yurtdışında saygın eğitim kurumlarında öğrenim görmüş ve yabancı dil öğrenmiştir. Ayrıca ailesinin yakın ilişkileri dolayısıyla sanat, yazın, siyaset vb. çevrelerden pek çok kişiyle de tanışma fırsatı bulmuştur. Bu fırsat ona, romanlarındaki zengin konu ve renkli karakterlere ilişkin yazınsal malzeme ve esin kaynağı sağlamıştır. Bu makalede incelenecek olan yapıt, Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanı ve bu romanın İngilizce çevirileridir. Kulin'in bu romanı, ilk kez 2002 yılında Remzi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Yapıtın 2002-2005 yılları arasındaki ilk on iki baskısı da yine bu yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. On üçüncü baskıdan itibaren ise romanın yayımlandığı yayınevinde bir değişiklik görülmektedir. 2007-2017 yılları arasındaki yirmi baskı (on üçüncü baskıdan otuz üçüncü baskıya kadar) ise Everest Yayınları tarafından yapılmıştır. Bu makale bağlamında incelenen özgün metin, romanın Everest Yayınları tarafından 2018 yılında yayımlanan otuz dördüncü baskısıdır. Roman, İngilizceye ilk kez 2006 yılında John W. Baker tarafından çevrilmiş ve Everest Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Erek metin, aynı çevirmen tarafından gözden geçirilerek 2013 yılında Amazon Crossing'de yeniden yayımlanmıştır. Özgün metin ile karşılaştırılacak olan İngilizce çeviriler[5], Everest Yayınları'nın 2008 tarihli beşinci baskısı ve Amazon Crossing'in 2013 baskısıdır. Çalışmamızın temel sorunsalı, Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanındaki kentsel uzamın İngilizce erek metinlere aktarımını kent göstergebilimi ve çeviri göstergebilimi bağlamında incelemektir.

Romanın anlatısı şu şekilde özetlenebilir: Olaylar II. Dünya Savaşı yıllarında geçmektedir. Osmanlının son paşalarından olan Fazıl Reşat Paşa'nın iki kızı vardır. Küçük kızı Selva, Yahudi bir genç ile flört etmekte ve evlenmek istemektedir. Paşa ve ailesi, Rafael (Rafo) adındaki bu gencin Yahudi olmasından dolayı kızlarıyla evlenmesine onay vermez. Selva ve Rafo, gizlice evlenir ve daha rahat bir ortam ve yaşam umuduyla Paris'e yerleşirler. Almanların Paris'i işgalinden kaçmak ve Yahudilere zulmünden kurtulmak için Marsilya'ya taşınırlar. Sadece bu çift değil, Yahudi kökenli herkes, antisemitist bir ülke olmayan Fransa'da bulunmasına rağmen büyük bir tehlike altındadır. İşgal oralara kadar yayılınca T.C. Hükümeti'nin ayarladığı pencerelerinde ay yıldız arması olan bir tren vagonuyla Türk pasaportu taşıyan veya temin edilen Yahudiler, Alman Nazi güçlerinden kurtarılarak Türkiye'ye getirilir. Selva ve Rafo da bu vagonla anayurtlarına, İstanbul'a, dönerler. Dönüşlerinde Paşa da Sirkeci Garı'nda kızını beklemektedir. Huzurlu ve özgür bir yaşam için ailelerinden ve anayurtlarından ayrılarak İstanbul'dan Paris'e gitmek üzere, kalkış noktası Sirkeci Garı olan bir tren yolculuğuyla başlayan Selva ile Rafo'nun macerası, yine huzurlu ve özgür bir yaşam umuduyla bu kez göç ettikleri Fransa'dan ayrılarak Paris'ten İstanbul'a doğru hareket eden bir tren yolculuğuyla Sirkeci Garı'nda son bulur.

5 "Kent göstergebilimsel çözümleme" başlığı altında verilen örneklerde İngilizce çeviri ve gözden geçirilmiş çeviri arasında incelenen kent göstergesinin çevirisinde herhangi bir farklılık bulunmadığı durumlarda çeviri metin "EM"; farklılık bulunduğu durumlarda ise çeviri metin "EM 1" ve "EM 2" karşılaştırmalı biçimde gösterilmektedir.

2.Kuramsal çerçeve

Öztürk Kasar'ın oluşturduğu "Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği[6]" (2020b; 2021a) ve "Kent Göstergeleri Sınıflandırması" (2020a), bu makalenin temel inceleme nesnesi olan *Nefes Nefese* adlı romanı ile İngilizce çevirisi üzerinde yapacağımız incelemenin kuramsal ve yöntemsel çerçevesini oluşturmaktadır.

2.1.Kent göstergebilimi

Kent göstergebilimi, göstergebilimin araştırma alanlarından biridir ve son yıllarda bu araştırma alanının temel inceleme nesnesi olan kent üzerine çok sayıda akademik çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalar sayesinde kent göstergebilimi de göstergebilim içindeki ağırlığını giderek hissettiren bir alt araştırma alanına dönüşmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda insanların yoğunlukla yaşadığı mekân olan kentler, insan yaşamının temel ve vazgeçilmez uzamları haline gelmiştir. Endüstri Devrimi'nden sonra özellikle büyük gelişme gösteren kentler, ulusların uygarlığını ve kültürünü temsil eden çok sayıdaki çeşitli göstergelerle ve dolayısıyla anlamlarla dolu uzamlara dönüşmüştür. Bu kentsel göstergeler, kent sakinleri tarafından farklı biçimlerde yorumlanmakta ve onlara farklı anlamlar atfedilmektedir. Bu bakımdan Roland Barthes'ın (1993) ifadesiyle:

> "Şehir bir yazıdır; şehirde dolaşan kimse bir başka deyişle şehri kullanan ve yaşayan kimse (yani biz hepimiz), kendi zorunlukları ve yer değiştirmelerine göre sözcenin parçalarına ayırıp bunları gizlice, kendine göre gerçekleştirmek isteyen bir okura benzer. Bir şehirde dolaştığımızda, hepimiz, bir tek dizesini değiştirdiğimizde farklı bir şiirle karşılaşacağımız Queneau'nun *100 000 Milyon Şiir*'inin (100 000 millions de poèmes) okuru durumundayız demektir. İşte bizler de, bir şehirde yaşadığımızda farkında olmadan biraz bu öncü okur konumunda bulunuruz" (Barthes, (çev. M. Rifat & S. Rifat) 1993: 185).

Barthes'ın yukarıda alıntılanan sözlerinden de anlaşılacağı üzere kentsel metni her bir kent okuru kendi art alanı, birikimi ve kentsel deneyimleriyle farklı biçimlerde yorumlar ve bu göstergelere birbirinden farklı anlamlar yükler. İşte kent göstergebilimi de kenti, kentsel göstergelerin bu zenginliği ve çoğulluğu içinde ele alarak inceler ve betimler.

Fransa'da filizlenen Avrupa göstergebilim ekolünün başlattığı göstergebilim disiplini içindeki bu araştırma alanı son yıllarda ülkemizde de ilgi görmeye başlamış ve bu alanda yapılan akademik çalışmaların sayısı giderek artmıştır. Bu makale de göstergebilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak bir yazın yapıtının çevirisini kent göstergebilimi bağlamında ele alıp incelemeyi amaçlamaktadır. Bu makaledeki kent göstergebilimi[7] incelemesinin temel çerçevesini, Öztürk Kasar'ın önerdiği kent göstergebilimsel ölçütler oluşturacaktır.

2.2.Çeviri göstergebilimi

Sosyal bilimlerin özerk bir dalı olan çeviribilim, doğası gereği disiplinlerarası bir nitelik taşır. Nitekim çeviribilim kuramları da bu disiplinlerarası niteliği yansıtmaktadır. Çeviribilime komşu disiplinlerden farklı uzmanlıklardan gelen araştırmacılar farklı bakış açıları ve yöntem önerileriyle çeviribilim alanında değişik açılımlar yapmıştır. Çeviri göstergebilimi, çeviribilim alanında son yıllarda giderek daha fazla

---

6 Öztürk Kasar tarafından geliştirilen ilk adıyla "Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği", ilk kez Fransızca olarak önerilmiş (Öztürk Kasar, 2009, 193), daha sonra Öztürk Kasar tarafından süreç içinde güncellenerek yeni bir adlandırmayla önce Fransızca olarak "Systématique de la Désignification en Traduction" (Öztürk Kasar, 2020b) ve daha sonra Türkçe olarak "Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği" (Öztürk Kasar, 2021a) adıyla nihai biçimi oluşturulmuştur.

7 Öztürk Kasar'ın bu alana dair diğer çalışmaları şunlardır: Öztürk Kasar, 2012b; 2013; 2015a; 2015b; 2017b; 2018a; 2018b; 2020a; 2020b; 2021b; Öztürk Kasar & Çelik, 2021; Öztürk Kasar & Gülmüş Sırkıntı, 2021.

ilgi çeken ve irdelenen disiplinlerarası açılımlardan biridir. Çeviribilim ile göstergebilim alanları arasında kurulacak olan etkileşim ve işbirliği aracılığıyla, hem çeviri kuramı hem de uygulaması açısından verimli sonuçların doğmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çeviri süreci öncesinde özgün yapıtı okuma, kavrama ve yorumlama aşamalarında çevirmeni aydınlatan bir çözümleme tekniği sunan göstergebilim, çevirmene hem özgün hem de çeviri metne nasıl yaklaşması gerektiğini gösterir. "Göstergebilimin yol göstericiliğinden bu zorlu çeviri mesleği için de yararlanılabileceğini düşünen araştırmacıların girişimiyle, çeviri göstergebilimi başlatılmıştır" (Öztürk Kasar, 2017a: IX-X). Dolayısıyla, çeviri etkinliği ve göstergebilim arasında doğal olarak bir ilişki ve hatta işbirliği vardır. Çünkü çevirmen de çeviri göstergebilimcisi de yazınsal metnin çok katmanlı anlam örgüsünü algılayıp ayrıştırmak ve yazınsal metindeki anlam oluşumunu çözümlemek zorunda olduğundan her ikisinin de amaç ve etkinlikleri birbiriyle uyumludur. Yazınsal çeviri girişiminden önce çeviri göstergebilimi aracılığıyla özgün metnin anlam ve söylem çözümlemesinin yapılması, çevirmenin yazarın yazınsal metinde yarattığı ve kendini kolaylıkla göstermeyen karmaşık/örtülü anlam evrenini derinlikli biçimde kavrayarak çevireceği özgün metne tümüyle egemen olmasını sağlar. Göstergebilim ve çeviri kuramı arasındaki ilişkiyi ve bu iki alan arasındaki kuramsal ve yöntemsel işbirliği olanaklarını irdeleyen ve bu bağlamda akademik çalışmalar yapan Türk ve yabancı bilim insanlarından bazıları şunlardır: Dinda L. Gorlée, Umberto Eco, Paolo Fabbri, Peeter Torop, Magdalena Nowotna, Astrid Guillaume, Susan Petrilli, Elin Sütiste, Ritva Hartama-Heinoen, Massimo Leone, Evangelos Kourdis, Pirjo Kukkonen, Ubaldo Stecconi, Daniella Aguiar, Pedro Ata, Joao Queiroz, Sündüz Öztürk Kasar, Didem Tuna, Mesut Kuleli, Alize Can Rençberler, Burcu Yaman ve diğerleri.

Çeviri kavramını ve sürecini göstergebilimsel bir bakış açısıyla çözümleyen ve Charles Sanders Peirce'ün göstergebilim kavramının ve gösterge yönteminin "'çeviri' adı verilen olgunun açıklayıcısı olduğunu varsayan" Gorlée ((çev. Mine Mutlu), 2000: 7), göstergebilim bakış açısıyla yürütülen bir çeviri incelemesinin "çeviri kuramındaki önemli sorunlara Peirce tarzlı yeni bir bakış açısı getir[eceği]" kanısındadır (Gorlée (çev. Mine Mutlu), 2000: 7-8). Torop'a (2000: 606) göre çeviribilim ile göstergebilim ilişkisinden doğan bir disiplin, kendi araştırma nesnesinin sınırlarını çizerek kendine özgü bir bilinç oluşturabilir. Petrilli'ye (Petrilli, 2007: 311; Petrilli, 2009: 517'den aktaran Aguiar & Queiroz, 2013: 283) göre çeviri süreçleri (translative processes), gösterge süreçlerinin (sign processes) ayrılamaz bir parçası olduğundan bu iki süreç birbirinden ayrı ele alınamaz ve çeviri kuramının göstergebilim kuramını görmezden gelmesi söz konusu olamaz. Çeviri göstergebilimine ilişkin akademik çalışma yapan araştırmacılardan biri de Stecconi'dir. Kuramsal ve yöntemsel çerçevesini Peirce'ün gösterge kuramına dayandırdığı "Five Reasons Why Semiotics is Good for Translation Studies" başlıklı makalesinde Stecconi; göstergebilimin, çeviribilime katkısı konusunda saptadığı beş temel nedeni şu şekilde sıralar:

> "- Özel olarak sözlü dile ilişkin göstergelerin değil, göstergelerin geneline ilişkin bir kuramdır.
>
> - Çeviri olgularının özüne ilişkin uygulanabilir bir model sunar.
>
> - Çeviri etkinliğinin bir aktarım olarak görüldüğü geleneksel imgesini yeniden tanımlar.
>
> - Eşdeğerlik ve anlamsal yitim sorunlarına yeni bir ışık tutar.
>
> - Genel olarak çeviri eyleminin mantıksal-göstergebilimsel (logico-semiotic) koşullarına ilişkin bir inceleme olanağı sunar" (Stecconi, 2007: 15).

Göstergelerden oluşan metinleri okuma ediminin doğal olarak "çözümleme", "anlama", "kavrama", "değerlendirme" ve "öğrenme" edimlerini kapsadığını belirten Öztürk Kasar ve Tuna'ya (2015: 459) göre; okuma edimi, düşünme edimi ile birleşince bundan bir yaratı doğar çünkü düşünme ile bütünleşen

okuma edimi "bulma, tasarlama, oluşturma ve üretme" (a.g.y.) aşamalarını da içerir. Her metnin bir iletisi ya da iletileri vardır ve bunu/bunları okuruna aktarmayı amaçlar. Dolayısıyla "belirtilerin anlama ulaşmada birer çıkış noktası olduğunu[n], anlamın örtüklüğünü[n] ve hatta gizliliğini[n] ön varsay[ılabileceğini]" ifade eden Öztürk Kasar ve Tuna, her okuma girişiminin aslında bir gösterge okuma girişimi olduğunu, çeviri amacıyla yapılan okumada ise "okuduğunu aktarma durumunun somut ancak farklı bir boyutu"nun (2015: 459-460) gündeme geldiğini; okuma edimini içinde yetiştiği toplumdan öğrenen çevirmenin, yazarın başka bir toplum içinde ürettiği metni öğrendiği şekliyle okuyup yorumlayarak başka bir dile aktardığını öne sürer ve her şeyden önemlisi iki farklı birey olan yazar ve çevirmenin aynı zamanda farklı dilsel ve kültürel art alanlardan geldiğine de dikkat çekerek bu durumun hiç de hafife alınmaması gerektiğinin altını çizerler (2015: 459-460).

Aynı zamanda birer okur olan geleceğin çevirmenlerinin yazın çevirisindeki tehlikelere yönelik farkındalıklarını arttıran ve çevirmen adaylarının metni anlamlandırma, yorumlama ve metindeki göstergeleri algılayıp çözümleme yeteneklerini geliştiren göstergebilimin; çeviri, çeviribilim ve çevirmenler açısından taşıdığı önem ve sunduğu katkı yadsınamaz[8]. Öztürk Kasar'a (2009a) göre çeviri göstergebilimi yazınsal çeviriye şu üç düzeyde katkı sunabilir:

> "- Söylem Düzeyinde: Çeviri göstergebilimi özgün metni okuma ve anlama aşamasında, bir okuma yöntemi olarak göstergelerin yakalanmasına, yazarın anlam üreten stratejilerinin algılanmasına ve yeniden üretilmesine söylem düzeyinde katkıda bulunur.
>
> - Söylemler Arası Düzeyde: Çeviri göstergebilimi, erek metnin yayına hazırlanması aşamasında görev alan redaktör ve/ya da editör için özgün metinle çeviri metni karşılaştırma yöntemi olarak söylemler arası düzeyde işe yarar.
>
> - Söylem Üstü Söylem Düzeyinde: Çeviri göstergebilimi bir yandan çeviri metin üzerine eleştirel ya da çözümleyici bir söylem oluşturmak açısından yazınsal alana katkı sağlayabileceği gibi diğer yandan da akademik alanda, özgün metnin çevirileri ile birlikte ele alınarak karşılaştırılması ve incelenmesine yönelik çalışmalarda söylem üstü söylem düzeyinde yol gösterici bir yöntem olarak düşünülebilir" (2009a: 165-166).

Öztürk Kasar'ın, yazınsal çevirinin dolambaçlı yollarında çevirmenin yolunu kaybetmemesi için Fransız çeviribilimci Antoine Berman'dan esinlenip oluşturduğu ve anlam arayışı içerisindeki yazın çevirmenlerinin kullanımına sunduğu "Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği", her aşaması anlama yapılan "daha ciddi bir müdahale"yi işaret eden tuzakları içerir. Bu dizgesellik, başlangıç noktası anlamın aşırı yorumlanması olan ve anlamın yok edilmesine kadar varan, çeviride anlam arayışında karşılaşılması olası dokuz eğilimi kapsar. Sonuçta, "eşit bir biçimde üç anlamlama alanına dağılan" bu dokuz farklı eğilimden "anlamı 'eğilip bükülmüş' dokuz farklı çeviri türü ortaya çıkar" (Öztürk Kasar, 2021a: 27). Bu dizgesellik, "anlamlamanın değişimi", "anlamlamanın dönüşümü" ve "anlamlamanın yitimi" olmak üzere derecesi giderek yükselen üç farklı anlam evrilmesi düzeyini içerir. Bu anlam evrilmesi düzeyleri de dâhil oldukları ve "anlam", "dolay anlam", "anlamsızlık" olarak adlandırılan üç farklı anlam alanında dokuz farklı türdeki anlam evirici eğilimi kapsar:

> 1. İlk üç eğilim "anlamın aşırı yorumlanması", "anlamın bulanıklaştırılması" ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimleridir. Bu eğilimler "anlam evrilmesi"nin birinci düzeyi olan "anlamlamanın değişimi" düzeyinde gerçekleşir ve "anlamlama alanları"ndan "anlam"ın kapsamına girer.

[8] Bu konudaki diğer çalışmalar için bkz. Öztürk Kasar, 2009a; 2009b; 2012a; 2017a; 2020c; 2021a; Öztürk Kasar & Tuna, 2015; Tuna, 2015; Tuna & Kuleli 2017.

2. Bundan sonra gelen üç eğilim "anlamın kaydırılması", "anlamın bozulması" ve "anlamın çarpıtılması" eğilimleridir. Bu eğilimler ise "anlam evrilmesi"nin ikinci düzeyi olan "anlamlamanın dönüşümü" düzeyinde ortaya çıkar ve "anlamlama alanları"ndan "dolay anlam"ın çerçevesinde gerçekleşir.

3. Son üç eğilim ise "anlamın saptırılması", "anlamın parçalanması" ve "göstergenin yok edilmesi" eğilimleridir. Bunlar da "anlam evrilmesi"nin üçüncü düzeyi olan "anlamlamanın yitimi" düzeyinde karşımıza çıkar ve "anlamlama alanları"ndan "anlamsızlık" dâhilinde yer alır.

"Anlamı evrilmiş çeviri türleri" ise anlamsal müdahale derecesine göre en hafifinden en yükseğine doğru sırasıyla şu şekildedir: 1. derece, aşırı çeviri; 2. derece, bulanık çeviri; 3. derece, eksik çeviri; 4. derece, eğreti çeviri; 5. derece, yanlış çeviri; 6. derece, karşıt çeviri; 7. derece, aykırı çeviri; 8. derece, anlamsız çeviri; 9. derece, çevrilmemişlik.

"Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği" çerçevesinde yapılacak bir çeviri çözümlemesinin, tuzaklarla dolu yazınsal çeviride çevirmenin çetin anlam arayışına sağlam bir temel kurma olanağı sunduğunu; başka bir deyişle bir yazınsal yapıtın bir başka dile çevrilmeden önce bu yapıtın göstergebilimsel açıdan çözümlenmesinin yazınsal çeviri sürecinde çevirmene ışık tutarak işini nasıl büyük ölçüde kolaylaştırdığını örneklerle somutlaştırarak kanıtlamaktadır. Bu bakımdan, göstergebilimsel çözümlemenin yardımına başvurmaksızın ya da en azından özgün metni göstergebilimsel bir bakış açısıyla okumaksızın yapılan çevirilerde anlam sorunlarıyla karşılaşma ve anlam bozucu eğilimlere kapılma olasılığı yüksektir. Kısacası, Öztürk Kasar, çok farklı alanlarda göstergelerin incelenmesi, çözümlenmesi ve yorumlanmasında kullanılan göstergebilimsel yaklaşımın özellikle yazınsal çeviri alanında çevirmenlere yönelik bir "pusula" (Öztürk Kasar, 2009a: 173) işlevi görebileceğini öne sürer.

3.Kent göstergebilimsel çözümleme

Ayşe Kulin'in bir göç anlatısı olan *Nefes Nefese* adlı romanı ve bu romanın *Last Train to İstanbul* başlıklı İngilizce çevirisi ile gözden geçirilmiş yeni baskısının kent göstergebilimi bağlamındaki çözümlenmesi, bu makalenin odak noktasıdır. Anılan romanın ve çevirilerinin çalışmamızın inceleme nesnesi olarak seçilmesinin nedeni, anlatılan öykünün çok fazla şehirde geçmesi ve özünde bir "kentler anlatısı" niteliği taşıması, dolayısıyla da yazında ve çeviride kentin temsiline iyi bir örnek oluşturmasıdır. Romanda birçok kent adı geçmektedir. Anlatılan öykünün geçtiği ana uzamlar; İstanbul, Ankara, Paris, Marsilya olmakla birlikte; anlatılan öykü açısından göreceli olarak daha az önem taşıyan Kahire, Lyon, Reims, Arles, Viyana, Berlin, Prag, Bükreş, Köstence ve Edirne gibi birçok kent de romanda anılan diğer uzamlardır. Romanı oluşturan bölüm başlıklarının çoğu, bu kent adlarından oluşmaktadır. Ancak anılan kentler, romanda belirli bir sırayla geçmemektedir. Romanın bölümleri ise sırasıyla şu şekildedir: Ankara, 1941; İstanbul, 1933; Ankara; Tayin; İstanbul'dan Paris'e; Marsilya, 1940-41; Ankara, 1941; Marsilya; Paris; Marsilya; Lyon; Ankara, 1942; Marsilya, 1942; Ankara; Paris; Ankara; Marsilya; Paris; Marsilya; Dehşet Vagonu; Paris; Paris; Ankara, 1943; Kahire, 1943; Paris; Her Yer Karanlık; Paris; Gerisayım; Veda Gecesi; Ankara; Elveda Paris; Tren. Bu bölüm başlıklarında da görüldüğü üzere otuz iki başlığın yirmi yedisini kent adları oluşturmaktadır.

Çok katmanlı bir göstergeler dizgesi olan kent, farklı açılardan ele alınıp incelenebilir. Bizim incelememizin temel çerçevesini ise, Öztürk Kasar'ın "Çeviri Göstergebilimi ile Kent Göstergebiliminin Bütünleşik Bağlamında Özde Çeviri Kavramının İncelenmesi" (Öztürk Kasar, 2020a) başlıklı makalesinde sunulan kentsel gösterge sınıflandırması oluşturmaktadır. Öztürk Kasar, bu temel

çerçeveyi daha sonraki kent göstergebilimi çözümlemelerinde incelenen yapıtlara göre güncelleyip var olan çözümleme ölçütlerine yenilerini eklemiştir. Bununla birlikte güncellenen bu çerçeve, makalenin temel inceleme nesnesi olarak incelenen romanın kendine özgü içeriği doğrultusunda kimi ekleme ve değişikliklerle aşağıdaki şekilde güncellenmiş ve anılan romanın kent göstergebilimsel çözümlemesi sınıflandırmanın aldığı bu son biçime göre yapılmıştır:

Kent göstergeleri sınıflandırması

1. Özel ad göstergeleri

a) Yer adları ve su adları

a.1) Yer adları

a.2) Su adları

b) Kişi adları ve lakapları

b.1) Kişi adları

b.2) Lakaplar

c) Kurum ve işletme adları

c.1) Kurum adları

c.2) İşletme adları

2-Tarihsel göstergeler

a) Tarihi anıtlar

b) Tarihi olaylar

c) Tarihi şahsiyetler

c.1) Yerli şahsiyetler

c.2) Yabancı şahsiyetler

3-Kültürel göstergeler

a) Toplumsal yaşam, günlük alışkanlıklar ve batıl inançlar

a.1) Toplumsal yaşam ve günlük alışkanlıklar

a.2) Batıl inançlar

b) Ev yaşantısı ve düzeni, mobilyalar ve dokumalar

c) Yemek kültürü

d) Giysiler, şapkalar ve diğer aksesuarlar

e) Ulaşım araçları

f) Para birimleri

g) Dini inançlar ve pratikler

h) Aygıtlar, araçlar ve makineler

Yukarıda yer verilen kent göstergebilimsel çözümleme ölçütleri uyarınca incelenen Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanı ve İngilizce çevirisine ilişkin saptanan bazı örneklere aşağıda yer verilmiştir:

1. Özel ad göstergeleri

a) Yer adları ve su adları

a.1) Yer adları

Örnek-1: *Girit*

KM: "Kötü haber. Ben Vekâlet'te nöbetçiydim de... Yarım saat önce, Almanlar **Girit**'e saldırı başlattı" (Kulin, 2018: 23).

EM: "Bad news I'm afraid. I'm on duty at the office, and, well, half an hour ago the Germans started their attack on **Rhodes**" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 24).

KM'den alıntılanan bu örnekte geçen "Girit" Adası'nın yanlış anlama sonucu EM'ye Türkçede "Rodos" anlamına gelen İngilizce "Rhodes" olarak çevrildiği görülmektedir. Ege Denizi'nde yer alan ve bugün Yunanistan'a bağlı olan bu iki büyük adanın çevirmen tarafından karıştırıldığı erek metinden anlaşılmaktadır. Oysaki eskiden Osmanlı İmparatorluğuna ait olan Girit ve Rodos, iki ayrı adadır. Girit'in İngilizce karşılığı "Crete", Rodos'unki ise "Rhodes"tur. Dolayısıyla çevirmenin KM'deki anlamı bozduğu söylenebilir. Çünkü çeviri metinde "özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretilmiştir" (Öztürk Kasar, 2021a: 32).

b) Kişi adları ve lakapları

b.2) Lakaplar

Örnek-2: *Sarı çıyan*

KM: "Bu uğursuz kızın, bu **sarı çıyan**ın yüzünden oğlu üniversiteyi bile bitirememişti" (Kulin, 2018: 76).

EM: "Her darling son had abandoned his studies because of this despicable **blonde devil** in disguise!" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 82).

TDK Güncel Türkçe Sözlük'te "sinsi, hain sarışın kimse" (https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 25.09.2021) anlamına gelen "sarı çıyan" lakabı Rafo'nun annesinin Selva'ya taktığı olumsuz bir lakaptır ve tıpkı Leman Hanım'ın Rafo'dan "evimin içine sızan yılan" lakabıyla söz etmesi gibi, Rafo'nun annesi de Selva'dan söz ederken onun adını değil, ona taktığı ve aşağılama içeren bu "sarı çıyan" lakabını kullanmaktadır. Erek metinde çevirmenin, Türk diline özgü olan ve sinsi kişiler için kullanılan bu deyimsel ifadeyi, sözcüğü sözcüğüne çevirmek yerine EM'ye, İngilizcedeki eşdeğeri olan ve Türkçede "sarı şeytan" anlamına gelen "blonde devil" biçiminde aktardığı görülmektedir. Dolayısıyla çevirmenin, bu aşağılayıcı ifadenin çevirisinde, erek kültürün anlamakta büyük olasılıkla zorlanacağı sözcüğü sözcüğüne bir çeviri yapmak yerine, kültürel eşdeğerliği yeğleyerek erek odaklı bir anlam çevirisi yapma yoluna gittiği söylenebilir.

c) Kurum ve işletme adları

c.2) İşletme adları

Örnek-3: *Sümerbank*

KM: "Devlet, memurunu kısmen koruyabilmenin gayreti içinde, **Sümerbank** mamullerini ve şekeri daha ucuza satıyordu onlara" (Kulin, 2018: 6).

EM: "In an effort to protect civil servants, **the State** was selling state products textiles, shoes, and sugar at considerably reduced prices" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 7).

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yatırımlarından biri olan Sümerbank[9], 1933 yılında Atatürk tarafından kurulmuş olup 1938 yılında da KİT haline getirilmiştir. "Yaptığı yatırımları, işletmeciliği, bankacılığı ile hizmetlerini sunduğu her yöreye ekonomik ve sosyal canlılık götürmüştür" (http://www.sumerholding.gov.tr/tr/kurumsal/sirket/tarihce.aspx, Erişim Tarihi: 17.01.2022). Sümerbank şubeleri genel olarak Türkiye'deki tüm kentlerde bulunsa da başkent olması nedeniyle özellikle Ankara'nın kentsel belleğinde yer etmiş önemli bir simge niteliği taşımaktadır. Çevirmenin EM'de, Sümerbank'la ilgili KM'de yer almayan ek bir bilgi sunarak Sümerbank'ı kaynak kültüre yabancı olan erek okura tanıtmaktadır. Ancak çevirmenin, bu kurumun adını EM'ye aktarmaması, bir "eksik çeviri" olarak değerlendirilebilir. Hem genel olarak ülke tarihi hem de özelde Ankara'nın kentsel belleği açısından bu kadar önem taşıyan ve Cumhuriyet'in simge kurumlarından biri olan "Sümerbank" adının EM'ye aktarılmaması; bunun yerine Türkçede "devlet" anlamına gelen İngilizce genel ve muğlak bir ifadeyle "the State" biçiminde aktarılması, bu kurumun yarattığı tarihsel çağrışımların çeviride yitimine ve yetersiz bir anlam üretimine, dolayısıyla "anlamın eksik yorumlanmasına" yol açmıştır (Öztürk Kasar, 2021a: 30).

[9] Detaylı bilgi için bkz. http://www.sumerholding.gov.tr/tr/kurumsal/sirket/tarihce.aspx; https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sumerbank.

2. Tarihsel göstergeler

a) Tarihi anıtlar

Örnek-4: *Haydarpaşa (Garı)*

KM: "Bu dolabı, adadaki köşkünden hamal sırtında **Haydarpaşa**'ya kadar taşıtmış, Ankara'ya kızına hediye getirmişti Leman Hanım" (Kulin, 2018: 90).

EM: "Leman Hanım had had the icebox taken by a porter from the summer villa to **the Asian side of Istanbul** and thence by rail to Sabiha in Ankara" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 95).

İki kıtaya kurulu İstanbul kentinin Anadolu yakasının silüetine damgasını vuran ve Anadolu'nun İstanbul'a açılan kapısı niteliğindeki bu tarihi tren garı, yıllar boyu nice ayrılık ve kavuşmalara tanıklık etmiştir. Dolayısıyla bu yapı, her kuşaktan ve yaştan İstanbullunun belleğinde ve kentin tarihinde önemli izler bırakmış ve kendine özgü eşsiz mimarisiyle İstanbul'un simgelerinden biri olmuştur. Bu nedenle, gerek kentsel gerek coğrafi gerekse de tarihsel açıdan İstanbul'da böylesine büyük bir rol oynayan, kentin iki büyük ve eski tren garından biri olan bu garın adının EM'ye mimari bir yapı olarak değil, Türkçede "İstanbul'un Asya tarafı" anlamına gelen İngilizce "the Asian side of İstanbul" diye muğlak bir ifadeyle aktarılması, önemli bir kentsel göstergenin çeviride yitmesine ve dolayısıyla bu göstergenin metnin bağlamı açısından taşıdığı tarihsel bagajın ve yaratacağı anlamsal çağrışımların EM'de eksik kalmasına yol açmıştır. Dolayısıyla, EM "göstergelerin yeterince sorgulanmamasına ve özgün metinde verilen bilgilerin azaltılmasına neden [olmuştur]" (Öztürk Kasar, 2021a: 30). Sonuçta, "anlamın eksik yorumlanmasına" yol açmıştır.

b) Tarihi olaylar

Örnek-5: *Bulgar hududu / Alman ordusu*

KM: "**Alman ordusu**, **Bulgar hududu**muza dayanmış, sen neden bahsediyorsun allahaşkına" (Kulin, 2018: 1).

EM: "For God's sake what are you going on about? **The Bulgarian army** is on our doorstep and you are talking about dinner!" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 2).

Çevirmenin, KM'deki "Bulgar hududu" ifadesini EM'ye Türkçede "Bulgar ordusu" anlamına gelen İngilizce "the Bulgarian army" biçiminde aktardığı görülmektedir. Oysa II. Dünya Savaşı yıllarında kapımıza dayanan, Bulgar ordusu değil; Bulgaristan'ı işgal eden Alman ordusudur. Dolayısıyla, "özgün metindeki anlam birimiyle bir ilintisi olmakla birlikte kesin olarak yanlış bir bilgi aktaran, yanlış bir anlam üreten yanlış bir çeviri söz konusudur" (Öztürk Kasar, 2021a: 32).

c) Tarihi şahsiyetler

c.1) Yerli şahsiyetler

Örnek-6: *Gazi (lakap/unvan)*

KM: "İstiklal Harbi günlerinde, Anadolu'da savaşan birliklere el altından maddi yardım yaptırdığı ve 'istiklal'i hayatının en müthiş ve mutlu hadisesi olarak addettiği halde, **Gazi**'ye hayranlığı her halinden belli olurken, sırf ahde vefadan dolayı cumhuriyetin ilanına karşı çıkan babasıyla az mı münakaşa etmişti, çalışma odasının loş köşelerinde" (Kulin, 2018: 371).

EM: "He was in awe of **Ataturk** but his loyalty lay to the Sultan" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 410).

"Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'ya Büyük Millet Meclisi tarafından 19 Eylül 1921'de kanunla 'Müşir' (Mareşal) rütbesi ile 'Gazi' unvanı verilmiştir" (Kocatürk, 1973'ten aktaran Özçelik & Güneş, 2016: 253). Atatürk'ün ülkeyi yönettiği döneme tanıklık eden yurttaşlar; sonraki kuşakların tersine, "Atatürk" ya da "Mustafa Kemal" diye değil, ondan "Gazi" diye söz ederlerdi. Çünkü Atatürk sağlığında sık sık insanların arasına karıştığı için o dönemki ister yaşlı ister genç olsun yurttaşlar, onu kendi içlerinden biri ve yaşayan büyük bir önder olarak görürlerdi. Cumhuriyet kurulduktan sonra doğduğu için Atatürk'ün sağlığında çok küçük yaşta olan ya da onun vefatından sonra doğan kuşaklar ise onu yaşarken görmedikleri ve devleti yönetmesine tanıklık etmedikleri için onu ebediyete intikal etmiş, ölümsüz bir lider, efsanevi bir tarihsel kişilik ve Cumhuriyet'in kurucu babası olarak gördüklerinden onu "Mustafa Kemal" veya TBMM'nin ona layık gördüğü soyadıyla "Atatürk" olarak anmayı yeğlemişlerdir. Kısacası göndermede bulunulan kişi aynı önder olsa da aslında onun için kullanılan farklı hitap biçimleri Türk toplumunda farklı çağrışımlar uyandırır. Hatta bu farklı hitapların nedeni ideolojik de olabilir. KM'de Mustafa Kemal Atatürk'ten söz edilirken ona unvanıyla göndermede bulunulmasının nedeniyse hayranlık duyan roman karakterinin onunla aynı kuşağa mensup, eski bir Osmanlı paşası Fazıl Reşat Paşa olmasıdır. Ait olduğu kuşağın diğer üyeleri gibi o da Mustafa Kemal Atatürk'ten "Gazi" diye söz etmektedir. Büyük olasılıkla yazarın da bu karakter söz konusu olduğunda onun konuşmalarını ya da zihninden geçen düşünceleri doğrudan aktardığı yerlerde bu karakter, Mustafa Kemal Atatürk'ü andığında, karakterin yaşı ve ait olduğu kuşağa daha uygun olması nedeniyle "Gazi" unvanını kullanmayı yeğlemektedir. Dolayısıyla çevirmen, KM'deki "anlamı eksik yorumlamış" ve erek okura "eksik bilgi" vermiştir. Sonuç olarak, çevirmen EM'de "eksik bir çeviri" sunmuş ve "yetersiz bir anlam üretmiştir" (Öztürk Kasar, 2021a: 30).

3. Kültürel göstergeler

a) Toplumsal yaşam, günlük alışkanlıklar ve batıl inançlar

a.2) Batıl inançlar

Örnek-7: *Kurşun dökmek - Üzerinde göz olmak*

KM: "Rahmetli annesi sağ olsa, 'Sana bir **kurşun dökeyim** oğlum, yine **üzerinde göz var**,' derdi mutlaka" (Kulin, 2018: 289).

EM: "If his dear mother were alive she would certainly say, 'Let me lift **the curse of the evil eye** from you, my son'" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 315).

Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte geçen "kurşun dökmek" ifadesinin çevirmen tarafından EM'ye hiç aktarılmadığı görülmektedir. "Kurşun dökmek" ifadesi, *TDK Güncel Türkçe Sözlük*'te "Halk inanışına göre erimiş kurşunu, hastanın üstünde, içinde su bulunan bir kaba dökerek ortaya çıkan şekillerin yorumuyla nazar, büyü, hastalık vb. şeyleri önlemek, iyileştirmek" (https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 21.10.2021) biçiminde tanımlanmaktadır. Bu tanım uyarınca çevirmen, örneğin makalemizin on üçüncü örneğindeki "iftar" sözcüğünün çevirisinde olduğu gibi daha pek çok sözcük ve ifadenin çevirisinde izlediği tutumu sergileseydi, kısmen din kaynaklı kısmen de batıl bir inanca dayanan geleneksel bir pratiği ifade eden Türk kültürüne özgü bu deyimi erek okura EM'de kısa bir bilgi ile açıklayarak aktarabilirdi. Ancak çevirmen, bu ifadeyi EM'ye Türkçede "laneti/belayı kaldırmak/bozmak" anlamına gelen İngilizce "lift the curse" ifadesini kullanarak aktarmıştır. Dolayısıyla, bu ifadenin EM'ye aktarımında anlamın bulanıklaştırılmasından söz etmek olanaklıdır, zira "[ö]zgün metinde açık seçik ortada olan bir anlamı belirsiz hale getirme uygulaması" (Öztürk Kasar, 2021a: 29) görülmektedir.

KM'den alıntılanan bu örnekte geçen "üzerinde göz var" ifadesi, çevirmen tarafından EM'ye Türkçede "kem/kötü göz" anlamına gelen İngilizce "evil eye" ifadesi kullanılarak çevrilmiştir. Aslında Türkçede de söylenişi "kem göz" ya da "kötü göz" olan bu deyim, halk arasındaki yaygın biçimiyle kısaca "göz" ya da "nazar" olarak kullanılır. Hristiyanlık kültüründe de yeri olan dinsel kaynaklı bu metafizik inancı ifade eden "göz" ya da "nazar" sözcüklerini İngilizceye sözcüğü sözcüğüne çevirmek olanaksızdır. Çünkü KM'deki "göz" sözcüğü, EM'ye Türkçede "göz" anlamına gelen İngilizce "eye" sözcüğü kullanılarak birebir çevrildiğinde; bu sözcük, yalnızca görme organına göndermede bulunacaktır. KM'de geçen anlamın İngilizcedeki eşdeğeri "evil eye" ifadesidir ki özgün ifadenin kaynak dildeki söyleniş biçimi de aslında aynıdır. Bu nedenle, çeviri metinde Türkçede "göz" anlamına gelen "eye" sözcüğünden önce gelen ve Türkçede "kem" ya da "kötü" demek olan "evil" sözcüğü bir ek bilgi olarak değerlendirilemez. Sonuç olarak, çevirmenin kültüre özgü bu deyimi İngilizceye çevirirken, KM'deki anlamını EM'ye uygun bir biçimde aktardığı söylenebilir.

b) Ev yaşantısı ve düzeni, mobilyalar ve dokumalar

Örnek-8: *Tel dolap*

KM: "**Teldolab**ın içine peynir, ekmek ve makarna doldurmuştu" (Kulin, 2018: 243).

EM: "He had stocked up with plenty of bread, cheese and pasta in the **pantry**, so his preparations were complete" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 264).

Romanın geçtiği yıllarda, buzdolabı yalnızca varlıklı ailelerin evlerinde bulunan, pahalı ve lüks bir beyaz eşyadır. Evinde kiler olarak kullanılacak bir yer bulunmayan ve/veya buzdolabı almaya bütçesi yetmeyen insanlar için tek çözüm, dönemin küçük evlerinin dar mutfaklarına da sığabilecek ve ucuza temin edilebilecek tel dolaplardır. Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte adı geçen bu ev eşyası, ilk başta küçük bir ayrıntı ya da önemsiz bir mobilya gibi görülse de kaynak metnin İngilizce çevirisinin kent göstergebilimi bakımından irdelenmesi için değerli bir gösterge ve anlatının geçtiği döneme ilişkin okura fikir veren önemli bir ipucu niteliğindedir. Oysaki çevirmen, KM'deki "tel dolap" sözcüğünü, EM'ye bu sözcüğün İngilizcedeki yaygın karşılığı olan "meat safe" biçiminde değil, Türkçede "kiler" anlamına gelen "pantry" sözcüğünü kullanarak aktarmayı yeğlemiştir. Bu nedenle çevirmenin EM'de kullanmayı yeğlediği "pantry" sözcüğünün KM'de geçen "tel dolap" sözcüğünün anlamını bozduğu söylenebilir. Kısacası çeviri metinde, "özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiği" (Öztürk Kasar, 2021a: 32) görülmektedir.

c) Yemek kültürü

Örnek-9: *Salep*

KM: "Kızılay'a yaklaştıklarında, 'Çok üşüdünüzse Özen'e girip birer **salep** içelim mi?' diye sordu Doktor Sahir" (Kulin, 2018: 219).

EM: "As they approached Kızılay, Dr. Sahir suggested having something warm to drink.

How about some **hot chocolate** instance?" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 238).

KM: "Sahir, 'İki **salep'** diye seslendi vitrinin arkasında duran garsona ve Sabiha'nın soğuktan kızarmış ellerini avuçlarına alıp ovaladı" (Kulin, 2018: 219).

EM: "'Two **hot chocolates**, please'. Sabiha's hands had turned blue with the cold. Dr. Sahir took them in his and started rubbing them. Sabiha blushed, but didn't withdraw her hands" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 238).

KM: "**Salep** mi, yoksa gerçeği görmek mi" (Kulin, 2018: 221).

EM: "The **chocolate** or recognizing the truth" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 239).

Türk gastronomisine özgü geleneksel içeceklerden biri olan salep[10], daha çok süt ile karıştırılarak tüketilen, bitkisel özlü, tümüyle doğal ve sağlık açısından yararlı olduğu düşünülen bir içecektir. Salep, içecek kültürümüzde sıcak havalarda değil de soğuk kış aylarında tüketilir. Özgün metinde romanın ana kahramanlarından Sabiha, ikincil karakterlerden biri olan Doktor Sahir'le Ankara'nın karlı, soğuk, kış havasında uzunca bir süre yürüdükten sonra hem söyleşmek hem de biraz ısınmak için dönemin ünlü pastanelerinden biri olan Özen Pastanesi'ne girer ve kendilerine kış aylarının vazgeçilmez içeceği olan iki fincan bol tarçınlı sıcak salep sipariş ederler.

Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte adı geçen geleneksel sıcak içeceğimiz "salep", EM'ye çevirmen tarafından Türkçede "sıcak çikolata" anlamına gelen İngilizce "hot chocolate" olarak aktarılmıştır. Erek okur kitlesinin, salebi tatmış olma ve hatta adını duyma ihtimali düşüktür. Bu nedenle çevirmen, "salep" sözcüğünü EM'ye, erek Anglo-Sakson okur kitlesinin kültüründe kışın geleneksel olarak en çok tüketilen sıcak içeceklerden biri olan ve Türkçede "sıcak çikolata" anlamına gelen İngilizce "hot chocolate" olarak aktarmıştır. KM'de salebin geçtiği diğer yerlerin çevirisinde de çevirmenin bu içeceği Türkçede "sıcak çikolata" anlamına gelen İngilizce "hot chocolate" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 238; 2013: 198)" ya da Türkçede "çikolata" anlamına gelen İngilizce "chocolate" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 239; 2013: 199) olarak aktardığı görülmektedir. Dolayısıyla, bunun çevirmene ait bilinçli bir çeviri kararı olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki her iki içecek de soğuk havalarda ısınmak üzere içilen sıcak içecekler olsa da salep Türk kültürüne özgü bir içecektir ve sıcak çikolatadan hem tat olarak hem de bu içeceklerden beklenen yarar açısından çok farklıdır zira salebin öksürüğü giderici bir etkisi de vardır. Sonuç olarak, "özgün metindeki anlam birimiyle bir ilintisi olmakla birlikte kesin olarak yanlış bir bilgi aktaran, yanlış bir anlam üreten yanlış bir çeviri söz konusudur" (Öztürk Kasar, 2021a: 32).

[10] Bu içecek türü ile ilgili detaylı bilgi veren akademik çalışma için bkz. Tekinşen, 2006.

d) Giysiler, şapkalar ve diğer aksesuarlar

Örnek-10: *Asker kaputu*

KM: "Bir deri bir kemik kalmış babasının, bir kuşluk vakti, yaralar ve bitler içinde, üzerinde lime lime **asker kaputu**yla evlerinin bahçe kapısında belirip, havuzun kenarına yığılıvermesini hayal meyal de olsa gerçekten hatırlıyor muydu, yoksa anlatılanlardan bir imge mi oluşmuştu belleğinde, emin değildi ama o görüntüyü asla unutamamıştı Macit" (Kulin, 2018: 13).

EM: "He vaguely remembered his father in that state appearing at the garden gate, all skin and bones, covered in lice and his **uniform** in rags" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 14).

Romanın geçtiği dönemlerde ülkelerin ulusal ordularında görev yapan askerlerin, soğuktan korunmak için kış aylarında kullandığı ağır, kalın, uzun ve heybetli askeri palto olan kaput, üniformanın üstüne giyilen harici bir giysi türüdür. Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte geçen "asker kaputu" ibaresinin çevirmen tarafından EM'ye Türkçede "üniforma" anlamına gelen İngilizcedeki "uniform" sözcüğü kullanılarak aktarıldığı görülmektedir. Üniformanın kendisi değil, ancak onun kışın giyilen harici bir bileşeni olan bu çok özel askeri dış giyim malzemesi, aslında erek kültürün askeri geleneklerinden doğmuş ve dolayısıyla erek okurun yabancısı olmadığı bir giyim nesnesidir. Bu sözcüğün karşılığı olarak İngilizcede "(soldier) greatcoat" sözcüğü yaygın olarak kullanılmaktadır. Türkçedeki "asker kaputu" ifadesinin eşdeğeri olan bu sözcük yerine EM'de yalnızca "üniforma" sözcüğünü kullanan çevirmenin KM'deki "anlamı eksik yorumladığı" ve dolayısıyla "eksik çeviri" yaparak erek okura "eksik bilgi" verdiği görülmektedir. Sonuç olarak, çevirmenin EM'de özgün metne göre "yetersiz bir anlam" (Öztürk Kasar, 2021a: 30) ürettiği ileri sürülebilir.

e) Ulaşım araçları

Örnek-11: *Kara tren*

KM: "Sırf kendinden bir karış uzun diye on dört yaşından beri ölesiye kıskandığı kardeşi, bir **kara tren**in kesif dumanlarına karışarak, işte nihayet çıkıp gitmişti hayatından" (Kulin, 2018: 39-40).

EM: "The sister she had been jealous of for all those years had disappeared in the black smoke issuing from **the train**" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 43).

Romanın anlamsal evreninin başlıca imgesini oluşturan kara tren, aynı zamanda romanın geçtiği döneme ilişkin belirgin ipuçlarından biri olma niteliği taşıdığı için KM'deki önemli göstergelerden de biridir. Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte geçen "kara trenin kesif dumanları" ifadesi, EM'ye çevirmen tarafından Türkçede "trenden çıkan kara duman" anlamına gelen İngilizce "the black smoke issuing from the train" biçiminde aktarılmıştır. Aslında rengi de kara olan bu eski trenlere Türkçede "kara" denmesinin nedeni, gövdesinin rengi değil, kömürle çalışan bu trenin bacasından çıkan ve hem istasyonda bekleyenleri hem de içinde yolculuk yapanları kara bir is içinde bırakan, çevresine savurduğu yoğun kara dumanıdır. Kaldı ki, bu ifade İngilizceye "black train" olarak sözcüğü sözcüğüne çevrildiğinde, erek dilde bundan, trenin gövdesinin renginin kara olduğu anlaşılacaktır. Bunun yanı sıra, Türk kültürüne özgü bir deyim olan "kara tren" ifadesinin erek dil ve kültürde bir eşdeğeri de yoktur. Her ne kadar Türkçede "kara tren" denilen bu tren türüne göndermede bulunmak için İngilizce "steam train" ifadesi kullanılsa da bunun Türkçedeki anlamı yine "kara tren" değil, "buharlı tren"dir. Bu bakımdan çevirmenin "kara tren" ifadesini KM'dekinin tersine, EM'de "tren"i değil, "duman"ını "kara"

diye betimlediği görülmektedir. Bir başka deyişle; çevirmen, "kesif" sözcüğünü İngilizceye hiç çevirmemiş, "kara" sıfatını ise trenin kendisini değil, dumanını betimleyen bir sıfat olarak çeviri metne aktarmıştır. Böylece, erek dil ve kültürde bir eşdeğeri olmadığı için "kara tren" ifadesinin kaynak dil ve kültürdeki sosyo-kültürel anlam ve çağrışımı çeviri metne yansıtılmamıştır. Oysaki "kara tren" adı Türk kültüründe önemli bir yer tuttuğu için çevirmenin ya cümlenin içine katarak ya da dipnot vb. bir yolla bu trenin adının "kara tren" olduğunu söylemesi gerekirdi. Dolayısıyla KM'deki bu "göstergenin yeterince sorgulanmadığı", "özgün metinde verilen bilgilerin azaltıldığı" ve "eksik bir çeviri" üretilerek "yetersiz bir anlam" (Öztürk Kasar, 2021a: 30) sunulduğu söylenebilir.

f) Para birimleri

Örnek-12: *Frank*

KM: "Şaraba da **kaç frank** ödedim biliyor musun?" (Kulin, 2018: 175).

EM: "Do you know **how much** I had to pay for that wine that you recommended so highly?" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 189).

Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte geçen "frank" ifadesi, çevirmen tarafından EM'ye aktarılmamıştır. Oysa KM'deki Türkçe "kaç frank" ifadesi, İngilizce "how many francs" biçiminde çevrilebilirdi. Çevirmen, bunun yerine, para birimini anmadan daha genel, muğlak ve Türkçede "ne kadar" anlamına gelen İngilizce "how much" ifadesini kullanmayı yeğlemiştir. Böylelikle ödenen paranın birimi, çeviri metinden anlaşılamamaktadır. Bu durumda, özgün metinde açık seçik ortada olan bir anlam belirsiz hale getirilmiştir. "Bu işlemin sonucunda bulanık bir çeviride bulanık bir anlam ortaya çıkar" (Öztürk Kasar, 2021a: 29). Her ne kadar ilk bakışta önemsiz bir ayrıntı gibi gözükse de finansal bir terim olan "frank" sözcüğü romanın anlatısının geçtiği döneme ve ülkeye gönderme yapan öğelerden biridir. Çünkü frank, sonraki yıllarda kurulacak Avrupa Birliği'nin kurucu ülkelerinden biri olan Fransa'nın ulusal para birimi olarak, üyeler arasında imzalanan Maastricht Antlaşması[11] sonrasında Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin ortak para birimi olan avro tedavüle girene kadar uzun yıllar kullanılmıştır. Oysaki erek Anglo-Sakson okur kitlesinin genç kuşağı, AB'nin tam siyasal ve ekonomik birliği dönemine denk gelen bir kuşak olduğu için Fransa'nın avro öncesindeki para birimi olan "frank"ı tanımayabilir ve burada ödenmek zorunda kalınan paranın avro olduğu sanısına kapılabilir. Dolayısıyla sıradan gözüken ancak aslında romanın geçtiği zamana ilişkin ipucu veren bu öğenin çeviri metinde de korunması, romanın geçtiği zamanın ve o dönemki ekonomik ve siyasal atmosferin, dönemin ruhunun, gündelik hayatın ve uygulamaların doğru aktarılması açısından önem taşır.

g) Dini inançlar ve pratikler

Örnek-13: *İftar (sofrası) - bayram namazı - sakız gibi beyaz yemenilerle namaz kılan büyükanneler - müezzinlerin yanık sesleriyle okudukları akşam ezanları - akşam ezanlarının ilahi bir gizemi*

KM: "Selva'nın gözünde, insanların simalarında, ırk özellikleri gibi apaçık görünmeyen, kendi yüreğine de tam sinememiş bir aidiyet duygusu, bir seremoniler yelpazesiydi. Camilerde, kiliselerde, sinagoglarda sürdürülen ibadet ve dua fasılları... Oralara girilip huşu içinde Tanrı'ya yakarılırken, onunla bütünleşilirken, din ne hoş bir şeydi. Evinde yaşanan ramazan aylarının, **iftar sofraları**nın, kaçırılmamasına özen gösterilen **bayram namazları**nın, **sakız gibi beyaz yemenilerle namaz**

[11] Bu anlaşmaya ilişkin detaylı bilgi için bkz. https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html

kılan büyükannelerin ve **müezzinlerin yanık sesleriyle okudukları ezanlar**ın, hele de **akşam ezanlarının ilahi bir gizemi** vardı onu saran" (Kulin, 2018: 65).

EM: "Selva recalled the joy of Ramadan back home; the excitement of preparing the **evening meals before breaking the fast**; the special care not to miss **prayers** during that period; the serenity among **the older members of the household** in their **white headscarves** before **praying**; **the aura of mystery surrounding the muezzin's call**" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 70).

Yahudi dinine özgü kutsal yemek, pratik ya da ibadetleri ifade eden "pescado con huevos y limones, piñatas, matzo" gibi bazı terimsel ibareleri, özgün adlarıyla hatta erek okura bunlara ilişkin hiçbir ek bilgi vermeksizin EM'ye aktaran çevirmenin, İslam dininde Ramazan ayında tutulan orucun açıldığı akşam öğününü ifade eden bir dini terim olan "iftar" sözcüğünü aktarmadığı, bunun yerine, "iftar" sözcüğünü Türkçede "oruç açmadan önceki akşam yemekleri" anlamına gelen İngilizce "evening meals before breaking the fast" biçiminde kısa bir İngilizce açıklamayla erek okura ek bilgi biçiminde aktardığı görülmektedir. Ne var ki bu açıklama yanlış bir açıklamadır zira iftar oruç açmak için yenen yemektir. Yukarıda KM'den alıntılanan örneklerin çevirisinde KM'deki anlamın EM'de bozulduğu ve çeviri metinde "özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiği" (Öztürk Kasar, 2021a: 32) söylenebilir.

KM'deki "büyükanneler" sözcüğünü Türkçede "ailenin yaşlı üyeleri" anlamına gelen İngilizce "the older members of the household" biçiminde çevirmeyi yeğleyen çevirmen, KM'deki "namaz kılan büyükanneler" ifadesini, EM'ye, Türkçede "beyaz başörtüleri içindeki ailenin yaşlı üyelerinin namaz öncesi huşusu" anlamına gelen "the serenity among the older members of the household in their white headscarves before praying" biçiminde aktarmıştır. Bir başka deyişle, "büyükanneler" sözcüğü "ailenin yaşlı üyeleri" biçiminde, "namaz kılan" ifadesi ise "namaz öncesi huşu" biçiminde çevrilmiştir. Yukarıda KM'den alıntılanan örneklerin çevirisi incelendiğinde ise çevirmenin "eksik çeviri" yaparak erek okura EM'de "eksik bilgi" verdiği söylenebilir. Bir başka deyişle, özgün metindeki anlamın, çeviri metinde "yetersiz" (Öztürk Kasar, 2021a: 30) biçimde üretildiği görülmektedir. Çevirmen, "yemeni" sözcüğünü EM'ye aktarırken İngilizce eşdeğeri olan "kerchief" sözcüğü ile değil "türban" ya da "başörtüsü" anlamlarına gelen "headscarf" sözcüğüyle aktarmıştır. Oysaki bu ikisi birbirine benzese de aynı tür giyim aksesuarları değildir. Dolayısıyla burada "anlamın bozulması" (Öztürk Kasar, 2021a: 32) söz konusudur.

KM'de yazarın, büyükannelerin namaz kılmadan önce ev içinde başlarına bağladıkları yemenilerin özel rengini betimlemek için kullandığı "sakız gibi beyaz" ifadesini çevirmenin, daha genel bir ifadeyle Türkçede "beyaz" anlamına gelen İngilizce "white" sözcüğünü kullanarak EM'ye aktardığı görülmektedir. Oysaki çevirmen, yazarın vurguladığı saf beyazlığı ifade eden "sakız gibi beyaz" ibaresini, İngilizce eşdeğeri sayılabilecek "pure white, snow white, lily white, pearly white" vb. ifadelerden birini kullanarak EM'ye aktarabilirdi. Kısacası çevirmenin, KM'de beyazın tonunu vurgulamak için kullanılan kültüre özgü, metaforik ifadenin erek dilde bir eşdeğerini kullanmadığı anlaşılmaktadır. Bu örnekte eksik bir çeviri yoluyla yetersiz bir anlam üretildiği görülmektedir (Öztürk Kasar, 2021a: 30). "Bayram namazı" ibaresini ise çevirmenin, EM'ye aktarırken bu namazın özel olarak ne namazı olduğunu belirten "bayram" sözcüğünü çevirmediği, "namaz" sözcüğünü de İngilizce karşılığı olan ve aslında "dua" anlamına da gelen "prayers" sözcüğünü kullanarak aktardığı görülmektedir. Oysaki "namaz" sözcüğü İngilizcede de artık Arapça karşılığı olan "salah"ın İngilizcedeki yazım biçimi olan "salaah" şeklinde kullanılmaktadır. Çevirmen, bu İslami ibadetin özgün adını korumaktansa İngilizce eşdeğeri olan "prayer" sözcüğünü kullanarak çevirmeyi yeğlemiştir. Kaldı ki, yukarıda da sözü edildiği üzere "bayram"

sözcüğü çevrilmediği için namazın hangi namaz olduğu EM'de belli değildir. Oysaki bayram namazı, Müslümanlar için özel bir yeri olan toplu ibadetlerden biridir.

Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte yer alan "akşam ezanlarının ilahi bir gizemi vardı onu saran" ifadesi ise EM'ye Türkçede "müezzinin çağrısını kuşatan gizem aurası" anlamına gelen İngilizce "the aura of mystery surrounding the muezzin's call" biçiminde aktarılmıştır. Çevirmen, KM'deki "ezan" sözcüğünü, İngilizcedeki karşılığı olarak Türkçede "namaza/duaya çağrı" anlamına gelen İngilizce "call to prayer" ifadesi veya Arapça kökenli "ezan" sözcüğünün İngilizce yazım biçimi olan "azan" sözcüğü yerine, Türkçede "müezzinin çağrısı" anlamına gelen İngilizce "muezzin's call" ifadesini kullanarak EM'ye aktarmıştır. Ancak, bu ifadeden, okunan ezanın hangi namazın çağrısı olduğu KM'deki gibi açık bir biçimde anlaşılmamaktadır. Kaldı ki, "müezzin" sözcüğünün anlamını Anglo-Sakson okur kitlesinin bilmeme olasılığı vardır. "İftar, ezan, bayram" gibi İslami terimleri EM'ye özgün adlarıyla aktarmayan çevirmenin "müezzin" sözcüğünü çeviri metinde kullanması, bir çeviri tutarsızlığı olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla; çevirmenin, erek okur kitlesine EM'de "eksik bilgi" vererek "eksik çeviri" yaptığı ve çeviride "yetersiz anlam ürettiği" (Öztürk Kasar, 2021a: 30) söylenebilir.

Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte geçen "müezzinlerin yanık sesleriyle okudukları ezanlar" ifadesinin çevirmen tarafından EM'ye aktarılmadığı görülmektedir. Bu nedenle, EM'de bir gösterge ya da anlam yokluğu da söz konusudur. Çünkü çevirmen, KM'deki anlamı EM'de yok etmiştir. Bu durumda, özgün birimde anlam üreten birimin silindiği, yok edildiği; bu eğilimin çeviri yokluğuna neden olduğu; anlamdan hiçbir izin kalmadığı, göstergenin tümüyle ortadan kaldırıldığı, gösterge ve anlam oluşumunun sıfır derecesi olduğu (Öztürk Kasar, 2021a: 35) söylenebilir.

h) Aygıtlar, araçlar ve makineler

Örnek-14: *Uzun sapı çevrile çevrile kurulan gramofon, taşplak*

KM: "Oyunlarını prova ettikten sonra, uzun sapını çevire çevire kurdukları gramofonda taşplaklar çalmışlar, fokstrot yapmışlar, çok eğlenmişlerdi" (Kulin, 2018: 33).

EM 1: "Selva's classmates rehearsed their play and then **wound up the gramophone** to dance the foxtrot to their **78rpm records**" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2008: 36).

EM 2: "Selva's classmates rehearsed their play, and then **wound up the gramophone** to dance the fox-trot to their **78s**" (Kulin, (çev. J. W. Baker), 2013: 34).

Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte, çay partisinde müzik dinleyip dans ederek eğlenmek amacıyla dönemin müzik çaları olan gramofonun çalmayı sürdürmesi için uzun sapını çevirerek anılan müzik aygıtını kurmak zorunluluğundan söz edilmektedir. Çevirmen, EM'lerde Türkçede "kurmak, sarmak, döndürmek, bükmek, çevirmek, (manivela vb.yi çevirerek) çekmek" (https://www.seslisozluk.net /wind%20up-nedir-ne-demek/Erişim Tarihi: 03.10.2021) vb. anlamlara gelen İngilizce "wind up" sözcüğünü kullanmasına karşın, KM'deki "uzun sapını çevire çevire" ifadesini EM'lere aktarmadığı için gramofonu kurma eyleminin nasıl yapıldığını çeviri metinlerde belirtmemiştir. Oysaki teknolojinin hayal edilemeyecek boyutlara ulaştığı günümüzde, çağdaş erek okur kitlesi, bu eski teknolojiye aşina olmayabilir, gramofon denilen ve artık antika sayılan bu aygıtın nasıl kurulduğunu bilemeyebilir. Gerekli gördüğünde, KM'de yer almayan pek çok bilgiyi erek okur kitlesini bilgilendirmek amacıyla ek olarak sunan çevirmenin, KM'de yer almasına karşın romanın geçtiği dönemi yansıtan küçük ama önemli sayılabilecek bu ayrıntıyı betimleyen ve o dönem insanının sahip olduğu teknik düzeyi ima eden

birkaç sözcüklük ibareyi "eksik çevirerek" erek okura "eksik bilgi verdiği" ve dolayısıyla EM'lerde "yetersiz bir anlam ürettiği" (Öztürk Kasar, 2021a: 30) söylenebilir.

Yukarıda KM'den alıntılanan örnekte sözü edilen "taş plak", romanın geçtiği dönemde müzik dinlemek için kullanılan tek aygıt olan gramofonda çalınan ses kayıt diskine verilen Türkçe addır. Bu araç için Türkçede kullanılan "taş plak" sözcüğünün İngilizceye "vinyl record, gramophone record, black disk, silver plate" vb. sözcüklerle çevrilmesinin olanaklı olmasına karşın çevirmen, Türkçedeki "taş plak" ifadesine karşılık EM'lerde "78lik plak" biçiminde Türkçeye çevrilebilecek daha teknik bir İngilizce terim olan "78rpm records" / "78s" ibarelerini kullanmıştır. Eski plak teknolojisiyle ilgili, çevirmenin kullandığı bu teknik terimin bilinmeme olasılığı vardır. Çünkü erek okur, farklı bir kuşaktan olduğu için, bu antika ses teknolojisine ilişkin teknik bilgiye sahip olmayabilir. Sonuç olarak, çevirmenin, verdiği bu çeviri kararıyla "özgün yapıtta açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlamı bulanık, belirsiz hale getirdiği" (Öztürk Kasar, 2021a: 29) öne sürülebilir.

4.Sonuç

Roland Barthes'ın ileri sürdüğü gibi genel olarak insanın bulunduğu bütün uzamlar -ki buna kent uzamı da dâhildir- "her zaman anlam taşımıştır" (çev. M. Rifat, 1993: 178). Bu nedenle kent uzamı, göstergebilim açısından çözümlenmeye değer bir nitelik taşır. Dolayısıyla, birbirinden farklı, sayısız, gizemli kodlarla dolu olan ve yalnızca coğrafi uzamlar değil, aynı zamanda kültürel uzamlar da oluşturan kentler, doğal olarak göstergebilimin araştırma kapsamı içine girer. Bu makalede, Ayşe Kulin'in *Nefes Nefese* adlı romanı ve bu romanın İngilizce çevirisindeki göstergeler, kent göstergebilimi ve çeviri göstergebilimi bağlamında incelenmiştir. Sündüz Öztürk Kasar'ın kent göstergeleri sınıflandırması ile çeviride anlam evrilmesi dizgeselliği, incelemenin kuramsal ve yöntemsel çerçevesini oluşturmuştur. İncelenen roman bağlamında Öztürk Kasar'ın "Çeviri Göstergebilimi ile Kent Göstergebiliminin Bütünleşik Bağlamında Özde Çeviri Kavramının İncelenmesi" (Öztürk Kasar, 2020a) başlıklı makalesinde sunduğu kent göstergeleri sınıflandırmasında üç ana öbeğe toplanan göstergelere metinden örnekler seçilmiş; böylece bütüncemizde yer alan özel ad göstergeleri, tarihsel göstergeler ve kültürel göstergeler bu örnekler aracılığıyla incelenmiştir. Sınıflandırmanın ölçütlerinden "ölçü birimleri" ile ilgili herhangi bir örneğe rastlanmamış; bununla birlikte belirtilen ölçütlere ek olarak "kültürel göstergeler" bölümüne; "para birimleri", "dini araç ve pratikler" ve "aygıtlar, araçlar ve makineler" olmak üzere üç alt öbek daha eklenmiştir. Öztürk Kasar'ın güncellenen kent göstergeleri sınıflandırmasının kent göstergebilimi alanında akademik çalışma yapacak araştırmacılara bir inceleme yöntemi oluşturacağı ve yazınsal metinlerde kente ilişkin öğelerin çeviride en az yitimle erek dile aktarımı için yazın çevirmenlerine yol göstereceği düşünülmektedir. Bu alanda yapılacak araştırmaların sayısı arttıkça inceleme ölçütlerinin de çeşitlenmesi beklenmektedir. Bu makalede ortaya konan kent göstergebilimsel çözümleme örnekçesinin, kaynak kültürün önemli bir parçası olan kentsel öğeleri erek kültüre uygun bir şekilde tanıtmak ve en az yitimle aktarmak için bir yol haritası sunacağı düşünülmektedir.

Romanda tespit edilen yüz yirmi örnekten ancak on dördü makale kapsamında ele alınmış ve çeviride anlam evrilmesi dizgeselliği bağlamında incelenmiştir. Söz konusu dizgesellik üç anlamlama alanına eşit olarak dağılan ve sırasıyla anlamlamanın değişimine, dönüşümüne ve yitimine yol açan dokuz adet anlam evirici eğilimi içermektedir. Anlam evirici eğilimler anlamın aşırı yorumlanmasından göstergenin tümüyle yok edilmesine giden bir süreç oluştururlar. Bazı örneklerde birden fazla anlam evirici eğilime rastlanmıştır. Bu örnekler anlam evirici eğilimlere göre incelendiğinde altı örnekte "anlamın bozulması", sekiz örnekte "anlamın eksik yorumlanması", üç örnekte "anlamın bulanıklaştırılması", bir

örnekte de "anlamın yok edilmesi" tespit edilmiştir[12]. Bir yapıtı çevirmeye başlamadan önce gerçekleştirilmesinde yarar görülen işlemlerden birisi de göstergebilimsel çözümlemedir. Çevirisi yapılacak bir metnin/bir yapıtın çeviri göstergebilimi bağlamında incelenmesi ve göstergelerinin çözümlenmesi, çevirmenin metne hâkim olmasını kolaylaştıracak ve çeviri sürecinde de rehberlik işlevi görecektir. İncelememizde tespit edilen anlam evirici eğilimler de göstermektedir ki göstergebilimsel çözümleme, nitelikli bir çeviri için önemli bir yardımcı ve çevirmen için bir pusula niteliği taşır. Bir okur olarak çevirmen çeviriye girişmeden önce, kaynak metni derinlikli bir biçimde kavrama ve yorumlama sürecinden geçer. Bir başka deyişle, alımlayan özne olarak çevirmen, kaynak metnin anlam üretiminin bir parçasıdır ve bu anlamlandırma sürecine katkı sunar. Bu çabasında göstergebilim çevirmenin yolunu aydınlatacaktır. Aynı zamanda da varış metninin oluşturulmasında çevirinin temellerini atmış olacaktır. Gösterge çözümlemesi çevirinin *editing* işlemini tamamlayan editör için de rehber görevi görür. Çeviri incelemesi yapan araştırmacı açısından bakıldığında ise çeviri göstergebilimi, yapılan çevirinin değerlendirilmesi için gerekli ölçütleri sunmaktadır. Dolayısıyla, göstergebilim çeviri ediminin her aşamasında ve sürece dâhil olan tüm eyleyiciler açısından kullanılabilecek bir yöntem önermektedir.

Kaynakça

Aguiar, D. & Queiroz, J. (2013). Semiosis and intersemiotic translation. *Semiotica*. 196: 283-292.

Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel serüven*. çev. Mehmet Rifat - Sema Rifat. 2. bs. İstanbul: Yapı Kredi.

Erdal, İbrahim. Sümerbank. *Atatürk ansiklopedisi*. (https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi /sumerbank/ Erişim Tarihi: 17.01.2022).

Gorlée, D. L. (2000). *Göstergebilim ve çeviri sorunu: Charles S. Peirce'ün göstergebiliminden özel alıntılarla*. çev. Mine Mutlu. Ankara: Günce.

Kourdis, E. & Kukkonen, P. (2015). Introduction - semiotics of translation, translation in semiotics. *Punctum international journal of semiotics*. 1/2: 5-10.

Kulin, A. (2008). *Last train to İstanbul*. çev. John W. Baker. 5. bs. İstanbul: Everest.

Kulin, A. (2013). *Last train to İstanbul*. çev. John W. Baker. Las Vegas: Amazon Crossing.

Kulin, A. (2018). *Nefes Nefese*. 34. bs. İstanbul: Everest.

Özçelik, M. H. & Güneş, M. (2016). Atatürk'e verilen ad ve unvanlar ile ona yakıştırılan sıfatlar. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. S 58 (Bahar): 245-278.

Öztürk Kasar, S. (2009a). Pour une sémiotique de la traduction. In C. Laplace, M. Lederer & D. Gile (dir.), *La traduction et ses métiers*. Caen: Lettres modernes Minard, 163-175.

Öztürk Kasar, S. (2009b). Un chef-d'œuvre très connu: *Le chef-d'œuvre inconnu* de Balzac, commentaires d'une traduction à l'autre laissant des traces. In M. Nowotna & A. Moghani (dir.), *Les traces du traducteur*. Paris, INALCO, 187-211.

Öztürk Kasar, S. (2012a). *Jean-Claude Coquet ile bir görüngübilime doğru. XII. Uluslararası Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu bildiriler kitabı, 18-20 Ekim 2011*. Edirne: Trakya Üniversitesi, 424-430.

Öztürk Kasar, S. (2012b.) Traduction de la ville sous le point de vue sémiotique: Istanbul à travers ses signes en trois langues [Göstergebilim bakış açısından kent çevirisi: üç dilde göstergelerinin anlatımıyla İstanbul]. In N. Rentel & S. Schwerter (dir.), *Défis et enjeux de la médiation interculturelle*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 267-285.

[12] Makalede 14 örnek incelenmesine karşın 18 anlam evirici eğilim saptanmıştır. Çünkü bazı örneklerin çevirisinde birden fazla anlam evirici eğilime rastlanmıştır.

Öztürk Kasar, S. (2017a). Göstergeler, anlam arayışı ve çeviri - *Çeviri göstergebilimi çerçevesinde yazınsal çeviri için bir metin çözümleme ve karşılaştırma modeli*. Tuna, Didem & Kuleli, Mesut. Konya: Eğitim.

Öztürk Kasar, S. (2017b). Lire *De la part de la princesse morte* de Kenizé Mourad à la lumière de la sémiotique topologique d'Algirdas Julien Greimas [Algirdas Julien Greimas'ın yerbilimsel göstergebilim anlayışı ışığında Kenizé Mourad'ın *De la part de la princesse morte* [Saraydan Sürgüne] adlı romanını okumak]. *Semiotica*. 219: 575-586.

Öztürk Kasar, S. (2020a). Çeviri göstergebilimi ile kent göstergebiliminin bütünleşik bağlamında özde çeviri kavramının incelenmesi. *Dünya Dilleri, Edebiyatları ve Çeviri Çalışmaları Dergisi*. 1(1): 1-25.

Öztürk Kasar, S. (2020b). De la désignification en traduction littéraire: *Les Gens d'en face* de Georges Simenon dans le contexte turc du point de vue de la sémiotique de la traduction. *Parallèles*. 32 (1): 154-175.

Öztürk Kasar, S. (2020c). Tracer un itinéraire sémiotique pour une traduction expérimentale: traduire en turc *La Route des Flandres* de Claude Simon [Deneysel bir çeviriye göstergebilimsel bir yol haritası çizmek: Claude Simon'un Flandra Yolu başlıklı romanının Türkçeye çevrilme süreci]. *Dil, Edebiyat ve Çeviri Odağında Kavramsal Okumalar*. (ed. Mesut Kuleli & Didem Tuna). 1-32. Ankara: Nobel.

Öztürk Kasar, S. (2021a). "Çevirmek, anlamı eğip bükme sanatı mıdır?" *Söylem, anlam ve çeviri üzerine disiplinlerarası tartışmalar*. ed. Didem Tuna & Mesut Kuleli. Ankara: Anı yayıncılık. 19-44.

Öztürk Kasar, S. (2021b). Traduire la ville en filigrane: Istanbul par Georges Simenon dans *Les Clients d'Avrenos* [Metnin dokusunda kenti çevirmek: Georges Simenon'un *Les clients d'Avrenos* [*Avrenos'un müşterileri*] adlı romanında İstanbul]. *Vous avez dit Littérature belge francophone? Le Défi de la traduction*. ed. Catherine Gravet & Katrien Lievois. Bruxelles: Peter Lang. 235-266.

Öztürk Kasar, S. & Can, A. (2017). Semiotics of Umberto Eco in a literary translation class: The model reader as the competent translator. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, (5) 2: 280-289.

Öztürk Kasar, S. & Çelik, K. (2021). Bir özde çeviri örneği *The City of the Sultan and Domestic Manners of the Turks in 1836* ve aslına çevirilerinde kenti temsil eden göstergelerin aktarımı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 23 (Haziran): 1067-1084.

Öztürk Kasar, S. & Gülmüş Sırkıntı, H. (2021). Çeviri göstergebilimi bağlamında bir özde çeviri örneği: *The Clown and His Daughter*. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 23 (Haziran): 1042-1057.

Öztürk Kasar, S. & Tuna, D. (2015). Yaşam, yazın ve yazın çevirisi için gösterge okuma. *Frankofoni*. 27: 457-482.

Öztürk Kasar, S. & Yaman B. (2019). Nasreddin Hoca fıkralarının İngilizce çevirilerinde kültürel öğelerin aktarım. *RumeliDE*, 1(6), 450-461.

Petrilli, S. (2007). Interpretive trajectories in translation semiotics. *Semiotica*. 163-1/4: 311-345.

Ricœur, P. (2008). *Çeviri üzerine*. çev. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Stecconi, U. (2007). Five reasons why semiotics is good for translation studies. *Doubts and directions in translation studies*. 15-26.

Tekinşen, K. K. (2006). Maraş Salebi. *Akademik Gıda*. C 4. S 5: 28-30.

Torop, P. (2000). Towards the semiotics of translation. *Semiotica*. 128-3/4: 597-609.

Tuna, D. (2015). *Göstergebilimin çeviri alanına uygulanması: George Orwell'in Animal Farm başlıklı yapıtının üç dilde çözümlenmesi ve karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Tuna, D. & Kuleli, M. (2017). *Çeviri göstergebilimi çerçevesinde yazınsal çeviri için bir metin çözümleme ve karşılaştırma modeli*. Konya: Eğitim.

Yeşilçiçek, V. (2010). *Ayşe Kulin'in "hayatı, sanatı, eserleri*". (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html (Erişim Tarihi: 17.10.2021).

https://www.seslisozluk.net /wind%20up-nedir-ne-demek (ErişimTarihi: 03.10.2021).

https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 21.10.2021).

http://www.sumerholding.gov.tr/tr/kurumsal/sirket/tarihce.aspx (Erişim Tarihi: 17.01.2022).